

Vēstures mācība*Turpinājums no 12. lpp.*

Vēstures skolotājiem jāspēj iemācīt jauniešiem šo mūsu priekšstatu par Latvijas vēsturi. It sevišķi tiem bērniem, kuru ģimenes vēl atrodas Krievijas propagandas ietekmē.

VI

Godātie skolotāji!

Mēs nedrīkstam ļauties vēlmju domāšanai un cerēt, ka šīs un citas problēmas atrisināsies pašas no sevis. Nedrīkst pieļaut, ka reforma vēstures mācīšanu skolās padarītu fragmentāru, tādējādi vairojot ignoranci un morālo relatīvismu.

Ir nepieciešama skaidra stratēģija vēstures un valsts pamatvērtību mācīšanā, kas paredz sistemātisku sasniegto rezultātu izvērtējumu un attiecīgas korekcijas.

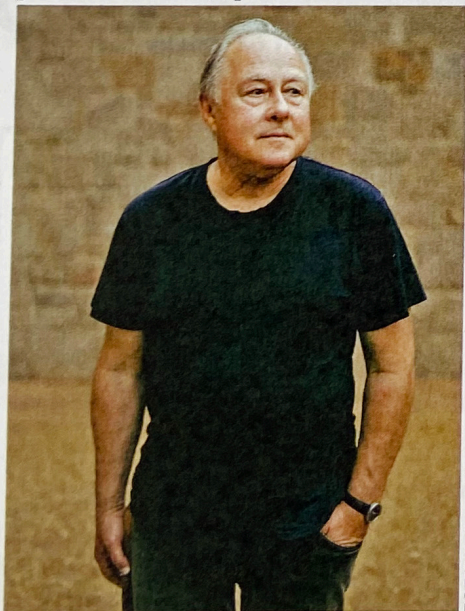
VII

Man ir jāatzīst, ka pēdējos 30 gados šāda konsekventa politika no mūsu izglītības sistēmas nav bijusi.

Bieži ir izskanējusi labā griba un apņemšanās, ir bijuši arī atsevišķi ļoti ļoti labi projekti, taču ir pietrūcis mehānisms, kas nodrošinātu šī virziena ilgtspēju. Tieši tas ir vajadzīgs, jo katrai paaudzei ir jāapgūst mūsu sabiedrības un valsts pamatvērtības, kas lielā mērā ir izveidojušās no mūsu vēsturiskās pieredzes. Šīs vēsturiskās pieredzes atklāšana un transformācija pamatvērtībās ir uzdevums, kāpēc vispār mācās vēsturi. Ne jau lai „iekaltu“ vai uzzinātu atsevišķi izolētus faktus.

Grāmatas apskats*Turpinājums no 8. lpp.*

(visbiežāk, gan 25 cm x 37 cm, gan citos izmēros), kas veido viņa lielākos „saliktos“ mākslas darbus. Tajos ietilpst viņa lielākie darbi, piemēram, *Diaspora* (1992), kas sastāv no 228 gleznas paneļiem, kuri piestiprināti pie sienas, veido, apmēram, 7 x 3m lie-

Imants Tillers.

FOTO Corinna & Dylan

lu mākslas darbu. Katrs panelis secībā ir numurēts no „viena līdz bezgalībai“. *Credo* paskaidrojumu piezīmē Imants raksta, ka *varas* grāmatā „pašreizējais paneļu skaits ir 113 874.“

Vēl viena Tillera darbu iezīme ir daudzu citu mākslinieku darbu „aizņemšanās“ („appropriation“). Iespējams, visslavenākais ir itāļu mākslinieks un rakstnieks **Džordžo de Čiriko (Giorgio de Chirico)** (1913–1978), par kuru 2018. gada kolekcijā ir publicēta eseja. Citi mākslinieki, kuru darbus Tillers „aizņemies“, ir vācu mākslinieks **Georgs Bazelics (Georg Baselitz)** un latviešu gleznotājs un rakstnieks **Jānis Jaunsudrabiņš**.

Imants apraksta aborigēnu mantojuma mākslinieka **Gordona Beneta (Gordon Bennett)** Jaunsudrabiņa tēla „atsavināšanu“ („re-appropriation“) gleznā *Deviņi rikošeti*. Tā bija atbilde uz Tillera gleznu *Deviņi šāvienī* (1985), kurā izmantotas („aizņemtās“) vācu mākslinieka **Bazelica** un Austrālijas aborigēnu mākslinieka **Maikla Nelsona Džagamara (Michael Nelson Jagamara)** darbu daļas *Pieci sapņi* (1984). **Jagamara** ir Warlpiri mākslinieks no nozīmīgās Papunya Tula gleznotāju kustības Centrā Austrālijā. Tillera *aizņemšanās* bija

VIII

Tas iespējams tikai, ja šo uzdevumu institucionālizē. Ilgstoši balstīties tikai uz entuziasmu un atsevišķu personu interesi nenodrošinās šī uzdevuma ilgstošu izpildi.

Tādēļ es rosinu padomāt par jaunu institūciju – Latvijas vēsturiskās atmiņas un demokrātiskās izglītības institūtu. Šo ideju ir pārdomājis un izvirzījis profesors Valters Nollendorfs.

Šādi institūti faktiski pastāv visās valstīs, kas ir piedzīvojušas totalitārus režīmus. Igaunijā tas ir Vēsturiskās atmiņas institūts, Lietuvā – Genocīda un pretestības institūts, Polijā – Vēsturiskās atmiņas institūts. Arī Čehijā, Slovākijā, Ukrainā, Vācijā ir šādas institūcijas, kas ar šiem jautājumiem nodarbojas pastāvīgi, kam valsts ir devusi uzdevumu to darīt. Tas nav tikai entuziastu pulciņš – kas ir ļoti labi –, bet ilgstoši ar to nepietiek.

Es domāju, ka mums arī ir jāsaņem mas un jārada šāda veida institūcija. Tas būtu konsekvents risinājums.

Patlaban šo uzdevumu daļēji pilda Latvijas Okupācijas muzejs, taču tam patiesībā ir cita misija.

Šī institūta uzdevums jo īpaši būtu atsegt Latvijas 20. gadsimta vēsturi. Tā atbildībā būtu ne tikai vēstures pētniecība, bet it sevišķi Latvijas vēstures un Latvijas valsts vērtību komunikācija gan Latvijas sabiedrībai, gan ārvalstīs.

Priekšstats par Latviju ārvalstīs rodas no vēstījumiem, ko lielā mērā ietekmē Krievija, un Krievija to dara ļoti aktīvi, ar diezgan lieliem panākumiem. Ja mēs neko nedarām vai ir tikai atsevišķi projekti, tad ar to ir par maz.

Mēs to varam sasaistīt arī ar Latvijas drošības jautājumu. Kādēļ lai citas valstis izrādītu solidaritāti ar Latviju? Tādēļ, ka mums ir līdzīgas vērtības, bet tas ir jākomunicē.

Tādēļ es teiktu, ka šim institūtam primārais uzdevums būtu publiskās vēstures un vērtību komunikācija.

Šāda institūta darbība stiprinātu mūsu nācijas pašapziņu un vērtības atbilstoši modernas, demokrātiskas, tiesiskas un latviski nacionālas Latvijas vajadzībām.

Šis institūts, protams, varētu sniegt arī noteiktu atbalstu vēstures izglītības, satura un didaktikas attīstībai, pedagogu kvalifikācijai.

IX

Godātie skolotāji!

Kvalitatīva vēstures mācīšana ir stratēģisks ieguldījums nākotnē.

Mēs dzīvojam nemierīgos laikos, jo tiek „mesti“ izaicinājumi demokrātisko valstu noturībai, it sevišķi Latvijas demokrātiskās valsts iekārtas noturībai.

Pasaules vēsture māca, ka nācijām ar skaidru morālo horizontu un ar pamatvērtību apziņu ir labākas iespējas *kuģot cauri vētraiņiem ūdeņiem*.

Es vēlos pateikties Vēstures un sociālo zinību skolotāju biedrībai par iniciatīvu organizēt šo konferenci. Novēlu konstruktīvas diskusijas par vēstures un valsts pamatvērtību lomu Latvijas skolās!

Latvijas Valsts prezidents Egils Levits

2023. gada 13. janvārī

Rīgas pili

pretrunīga, kā viņš skaidro esejā *Poētiskais taisnīgums – gadījuma izpēte*. Tomēr galu galā tas noveda pie daudzu gadu pozitīvas sadarbības starp Tilleru un Maiklu Nelsonu Džagamaru.

It īpaši mani interesēja eseja *Pieci Marija Beila (Murray Bail) portreti*. **Beils** ir ikoniska figūra Austrālijas literatūrā. Šogad viņš un **Džeralds Mērnains (Gerald Murnane)** bija vienīgie austrāliešu rakstnieki, kas bukmeikeru izredzēs tika minēti starp aptuveni 50 pretendentiem uz Nobela prēmiju literatūrā (Bail 40:1, Murnane 20:1). Iespējams, **Beils** šobrīd ir labāk pazīstams nekā viņa bijusī sieva **Helēna Gārnere (Helen Garner)**, kas vēlāk bija uzmanības centrā ar viņas publicētajiem dienasgrāmatu sējumiem, tostarp *Kā beigt stāstu* (2021).

Imants Tillers plaši lasa un ir dziļi domājošs. Viņš raksta skaidri, ar stilu un smalku humoru. Ir daudz ko baudīt un mācīties no viņa esejām, kā arī daudzām atsaucēm uz Imanta Latvijas pieredzi un ietekmi. Kā atzīmēts grāmatas ievadā, tā piedāvā „gan personisku kredo, gan veidu, kā izprast mākslu un literatūru, ko veido migrācijas pieredze.“

Graham Andersons
Laikrakstam „Latvietis“

Book review: Credo by Imants Tillers (Giramondo, 2022, 185 pages) \$26.95

Imants Tillers was recently described by the Professor of Art History at the University of Melbourne, Ian McLean, as “the pre-eminent international Australian artist of his generation”. Tillers has always acknowledged his Latvian heritage and the significance this plays in the creation of his artwork. Imants Tillers, as a consequence, must be recognised as one of the most influential advocates for Latvia by an Australian, both here and overseas.

Credo is a selection of 14 of Imants’ essays published since 1982. They cover a broad range of topics, including his personal history and development as an artist, the influence of the history and culture of his parents’ country of origin, his collaboration with aboriginal artists and the connections he finds between his Latvian cultural background and his longstanding interest in indigenous Australian art and artists.

Tillers’ parents came to Australia in 1949. Imants was born the following year. He studied architecture at Sydney University. His honours thesis was titled, “The Beginners Guide to Oil Painting” (1973). This, interestingly, coincided with the purchase by the Australian Government for \$1.3m of Jackson Pollock’s “Blue Poles”, to which Tillers refers in more than one of his essays. From about this time, Tillers has identified as an “artist”. Imants had his first group and solo exhibitions in 1978 and has exhibited overseas many times.

Imants, and his wife Jennifer Slatyer, first travelled to Latvia in 1976. They visited the “ramshackle farmhouse at Salaspils where my father grew up”. However, they were unable to travel to Imants’ mother’s birthplace, Liepāja, until many years later. Tillers, in another essay, noted that Mark Rothko, although born in Dvinsk [now Daugavpils], “when he left for America, he sailed from the port of Libau [now Liepāja]”.

Tillers greatly admires aboriginal art and culture. He states that “the only original contribution Australia has made to the history of world art in the twentieth century is Australian indigenous art”. Tillers attempts “to compare, although they are in some ways incomparable, [the Latvian] folksongs as the bearers of cultural meaning to the aboriginal dreamings”.

In a later essay, Tillers likens his feelings for the Australian aboriginals to the dispossessed indigenous Latvians he observed during his visit to Soviet Latvia. He said, “Aren’t Latvians the indigenous people of a land, a land which, until very recently, and except for brief periods...had been colonised for over seven hundred years?”

After Australia celebrated the “bi-centenary” in 1988, Tillers linked the aboriginal use of the celebration to “publicise their causes as well as their cultural heritage” with the events in Latvia, Lithuania and Estonia, including the “Baltic Way” on 23 August 1989, that led to “recognition by the Soviet Union of the resurgent nationalism in the Baltic republics”.

A recurring theme in *Credo* is Tillers’ use in his works of the words of the French poet, Stephane Mallarme, “A Throw of the Dice will Never Abolish Chance”. He suggests that an “unexpected connectedness could exist between events remote from each other”, and concludes, “For how else can we explain the changes in Riga, Vilnius and Tallin in our bicentennial year”.

Tillers has also quoted from the works of Latvian poets, including Ilze Kalniņa and Zinaida Lazda. He refers to Lazda's famous lines, "In this land by the River Daugava and by the sea we are to live out our days in sorrow and joy. With hatred we will answer the enemy who comes to humble and to plunder our native land".

In 2018, Imants' exhibition, "A journey to nowhere" at the Latvian National Museum of Art in Riga brought together an extensive and impressive display of his works. Imants' essay for the exhibition catalogue is included in *Credo*. In that essay, and others in the book, Tillers describes his "Book of Power", the pages of which are made up of all the works he has produced since 1981. He says, "I like to think of my work in terms of a huge all encompassing book where each canvasboard panel is a page in the book".

Tillers' "trademark", comprehensively described in *Credo*, is the use of canvasboard panels (about 25 cm x 37 cm in size) that make up his larger "composite" artworks. These include his larger works such as "Diaspora" (1992) comprising 228 art boards that, when mounted on a wall, are about 7 metres by 3 metres in size. Each board is numbered sequentially from "one to infinity". In a footnote in *Credo*, Imants records that, in the Book of Power, the "current panel count is 113,874".

Another feature of Tillers' work is his "appropriation" of the works of many other artists. Perhaps, most famously, this includes the Italian artist and writer Giorgio de Chirico (1913-1978), who is the subject of a 2018 essay in the collection. Other artists, of the many whose works Tillers has "appropriated" include the German artist Georg Baselitz and the Latvian artist and writer, Jānis Jaunsudrabiņš.

Imants describes the "re-appropriation" of a Jaunsudrabiņš image by an artist of aboriginal heritage, Gordon Bennett, in his painting "Nine ricochets". This was a response to Tillers' painting "The Nine Shots" (1985) that used ("appropriated") parts of works of the German artist Baselitz and the Australian aboriginal artist, Michael Nelson Jagamara's "Five Dreamings" (1984). Jagamara is a Warlpiri artist from the important Papunya Tula movement of painters in Central Australia. Tillers' appropriation was controversial, as he explains in the essay, "Poetic Justice – A Case Study". It did, however, eventually lead to many years of positive collaborative work between Tillers and Michael Nelson Jagamara.

The essay, "Five Portraits of Murray Bail" was of particular interest to me. Bail is an iconic figure in Australian Literature. In 2022, he and Gerald Murnane were the only Australian writers listed in the bookmakers' odds for 50 or so contenders for the Nobel Prize in Literature. Perhaps, Bail is presently better known as the focus by his former wife, Helen Garner, in the later volumes of her published diaries, including, "How to end a story" (Text, 2021).

Imants Tillers is widely read, and a deep thinker. He writes clearly and with style and subtle humour. There is much to enjoy and to learn from his essays as well as the many references to Imants' Latvian experiences and influences. As the book's introduction notes, it offers "both a personal credo, and a way of understanding the art and literature formed by the experience of migration".